Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа
«Інститут освітньої аналітики»

Оцінка якості надання освітніх послуг закладами вищої освіти

2021

НАУКОВИЙ КОЛЕКТИВ АВТОРІВ

Мельник С. В. (завідувач сектору професійної освіти, к.е.н., доц.), ***Анісімова О. Ю.*** (завідувач сектору аналізу освітнього фінансування, к.е.н), ***Лондар Л. П.*** (старший науковий співробітник сектору аналізу освітнього фінансування, к.е.н., доц.)

ЗМІСТ

ВСТУП 4

1. Оцінка якості вищої освіти у Європейському освітньому просторі 5

2. Методологічні підходи щодо оцінювання діяльності ЗВО 13

3. Підвищення ефективності науково-інноваційної діяльності ЗВО 19

4. Оцінка стандартів вищої освіти стосовно відповідності стандартам та рекомендаціям щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти 22

ВИСНОВКИ 30

ДОДАТКИ 32

ВСТУП

Україна здійснює входження в освітній і науковий простір ЄС, що передбачає модернізацію освітньої діяльності з урахуванням найкращих європейських практик та вимог до якості освіти. Саме забезпечення якості вищої освіти є найбільш гострою проблемою, що потребує розв'язання. Наголосимо, що процес трансформації сфери вищої освіти є значущою складовою європейської інтеграції України. Сучасний стан розвитку економіки України характеризується наявністю багатьох кризових явищ, тому формування ринкових відносин вимагає, перш за все, врахування реалій сучасного розвитку європейської освіти та перегляду підходів до підготовки майбутніх працівників з вищою освітою, зокрема стосовно забезпечення навчання протягом життя дорослого населення. Цей процес має розглядатися як складова формування людського капіталу, що буде визначати основні тенденції і напрями розвитку економічної діяльності регіонів та суб'єктів господарювання в контексті євроінтеграційних прагнень України. Він повинен бути прогнозованим на найближчі 3-5 років із визначенням чітких стратегічних орієнтирів розвитку. Одним із головних напрямів у процесі євроінтеграції є підвищення якості вищої освіти в Україні, що підтверджує актуальність проведення наукових досліджень у цій сфері.

Незважаючи на те, що вища освіта України представлена на світовому ринку освітніх послуг та користується попитом серед певної категорії міжнародних студентів, вітчизняні ЗВО незначною мірою представлені в міжнародних рейтингах та освітніх платформах через недостатні зусилля з популяризації результатів та потенціалу своєї діяльності. На сьогодні Україна ще не може конкурувати із провідними університетами розвинених європейських країн.

Аналіз результатів наукових досліджень з оцінки ефективності функціонування українських ЗВО, а також аналіз відповідного зарубіжного досвіду демонструють необхідність розроблення концептуальних підходів до забезпечення ефективності функціонування системи вищої освіти, передусім, через підвищення ефективності управління ЗВО та забезпечення дотримання стандартів якості освіти.

1. Оцінка якості вищої освіти у Європейському освітньому просторі

Наявність українських ЗВО у системі міжнародних рейтингів свідчить про те, що Україна та її система освіти представлена у світовому освітньому просторі, освітні послуги користуються певним попитом серед іноземних студентів. Подальший розвиток цього напряму потребує прийняття рішень на основі детального аналізу особливостей освітнього маркетингу ближніх країн-конкурентів, модернізації освітньої політики щодо залучення студентів-іноземців з урахуванням дій конкурентів, створення для навчання й проживання іноземних студентів в Україні більш доступних та комфортних умов.

Для підвищення конкурентоспроможності європейських країн на глобальному ринку освітніх послуг було створено спільні стандарти якості освіти, що спрощують процедуру визнання дипломів та зарахування оцінок, отриманих у ЗВО інших країн.

Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості вищої освіти в Європейському освітньому просторі (ESG) (далі – стандарти) були ухвалені у 2005 році міністерствами, які відповідають за вищу освіту. Пропозиція щодо стандартів, була підготовлена Європейською асоціацією забезпечення якості вищої освіти (ENQA) спільно з Європейським союзом студентів (ESU), Європейською асоціацією ЗВО (EURASHE) та Європейською асоціацією університетів (EUA). З 2005 року було досягнуто значного прогресу у забезпеченні якості освіти, а також за іншими напрямами Болонського процесу, такими як рамки кваліфікації, визнання кваліфікацій і сприяння використанню результатів навчання, що впливають на зміну парадигми у напрямі студентоцентрованого навчання і викладання.

Ураховуючи ці змінні обставини, у 2012 році Комюніке міністрів закликало Групу Е4 (ENQA, ESU, EUA, EURASHE) спільно з Міжнародною освітою (EI), Конфедерацією європейського бізнесу «БІЗНЕСЄВРОПА» та Європейським реєстром забезпечення якості вищої освіти (EQAR) підготувати початкову пропозицію для оновлених ESG, «щоб зробити їх більш зрозумілими, прикладними та корисними, включаючи їх сферу дії»[1].

За своєю структурою Стандарти складаються із 3 частин, а саме:

А. Частина 1: Стандарти та рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості, які включають 10 позицій;

Б. Частина 2: Стандарти та рекомендації щодо зовнішнього забезпечення якості, які включають 7 позицій;

В. Частина 3: Стандарти і рекомендації щодо агентств забезпечення якості, які складаються із 7 позицій.

[1] Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). К.: ТОВ «ЦС», 2015. 32 с.

Регулярний моніторинг, перегляд і оновлення освітніх програм включають оцінювання:

- змісту програми у світлі останніх досліджень у даній галузі знань, гарантуючи, що програма відповідає сучасним вимогам;
- потреб суспільства, що змінюються;
- навчального навантаження студентів, їх досягнень і завершення освітньої програми;
- ефективності процедур оцінювання студентів;
- очікувань, потреб і задоволення студентів стосовно програми;
- навчального середовища і послуг з підтримки студентів, а також їх відповідність меті програми[2].

Необхідність прийняття спільних стандартів оцінювання якості освіти в рамках Європейського простору вищої освіти зумовлена високою мобільністю робочої сили та необхідністю створення спільних підходів до визнання отриманих в різних країнах дипломів. Окрім внутрішнього оцінювання якості, стандарти для Європейського простору вищої освіти передбачають також і зовнішнє оцінювання. В рамках Болонського процесу ще з 2003 року було визначено, що основна відповідальність за якість наданих послуг вищої освіти несуть самі ЗВО, які проводять внутрішнє оцінювання якості, тобто вони здійснюють комплекс заходів та процедур, що гарантують якість запропонованих освітніх програм та відповідність наданих послуг певним критеріям, які визначаються як самим ЗВО, так і агенціями оцінювання якості освіти.

Основною функцією зовнішнього оцінювання якості освіти є надання відгуків та рекомендацій ЗВО та об’єктивної й неупередженої інформації зацікавленим особам. Принципи, процедури та критерії оцінювання якості освіти повинні застосовуватись для усіх способів надання освітніх послуг та викладання. Слід зауважити, що ESG не є стандартами якості як такими, вони не визначають кількісні критерії або регламентують процес імплементації, вони є керівними принципами, що окреслюють основні сфери, на які потрібно звернути особливу увагу для забезпечення надання якісних послуг та створення сприятливого освітнього середовища[3].

Таким чином, ESG є основою реалізації оцінки якості у Європейському просторі вищої освіти, національні міністерства, що відповідають за вищу освіту, використовують їх для розробки національних підходів до оцінювання якості. Для зовнішнього контролю якості вищої освіти створюються національні агенції з оцінювання якості освіти, які зазвичай проходять акредитацію у Європейській асоціації забезпечення якості освіти, це дозволяє підвищити рівень

[2] Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). К.: ТОВ «ЦС», 2015. 32 с.
[3] Офіційний сайт EQAR. URL: https://www.eqar.eu

транскордонного визнання національних дипломів, полегшує академічну мобільність, спрощує зарахування прослуханих дисциплін.

З процедура часом зовнішнього оцінювання якості стає все складнішою. На даний момент агенції мають декілька типів процедур оцінки: оцінка кожної окремої програми, кластерна оцінка, аудит систем якості, перегляд окремих факультетів та ЗВО в цілому, тощо. Незважаючи на суттєвий доробок у цій сфері, в процесі оцінки якості, особливо коли мова йде про його узгодженість між агенціями різних країн, продовжують виникати певні проблеми. Основною проблемою залишається незгода щодо того, що саме вважати якістю. Серед критеріїв часто використовують високий рівень, відповідність пороговим значенням критеріїв, потенціал до трансформації, відповідність меті, транспарентність та відповідальність. Це призводить до того, що іноді національні агенції змушені змінювати критерії у відповідності із політичними силами їх урядів. Як наслідок, в багатьох країнах відбувається постійний процес процедурних змін або реорганізації агенцій. Найбільш популярними критеріями оцінки на сьогодні є якість викладання та навчання, інституційні ризики та працевлаштування випускників[4].

На думку експертів, особливо представників міжнародних організацій, агенції не завжди враховують усі необхідні аспекти, а деякі критерії дуже важко вимірювати кількісно. Більш того, вони наголошують, що майже неможливо кількісно виміряти довгострокові наслідки зовнішнього оцінювання якості. Як наслідок, єдиним шляхом є поступова розбудова культури якості інститутів шляхом постійної взаємодії між внутрішньою та зовнішньою оцінкою якості. Дуже часто цього не відбувається з політичних причин.

За рівнем імплементації основних компонентів зовнішнього оцінювання якості згідно ESG в рамках Європейського простору вищої освіти виділяють чотири основні групи країн.

1. Країни, що мають високорозвинену, повністю функціональну систему оцінювання якості, за якої усі заклади вищої освіти постійно та на регулярній основі проходять процедуру зовнішнього оцінювання з боку агентства, що успішно дотримується усіх процедур та стандартів ESG шляхом реєстрації у Європейському реєстрі гарантії якості EQAR. До цієї групи країн відносять Вірменію, Австрію, Бельгію, Болгарію, Хорватію, Кіпр, Данію, Естонію, Фінляндію, Францію, Грузію, Німеччину, Угорщину, Ірландію, Казахстан, Латвію, Ліхтенштейн, Литву, Люксембург, Нідерланди, Норвегію, Польщу, Португалію, Румунію, Словенію, Іспанію, Швейцарію, Велику Британію. Як можна побачити з цього переліку, сюди відносяться не лише розвинуті країни, що мають довгу традицію загальновідомих ЗВО, але й країни Центральної та Східної Європи, що лише нещодавно приєдналися до конкурентного ринку освітніх послуг[5].

---

[4] Policy Brief 2020. External Quality Assurance Activities within and beyond the EHEA. June 2020. URL: https://www.eqar.eu/assets/uploads/2020/07/PolicyBrief_EQA_WithinandBeyondEHEA.pdf

[5] EQAR. (n. d.). *QA in Europe*. Retrieved from https://www.eqar.eu/kb/external-qa-activities/.

Наприклад, Велика Британія приєдналася до EQAR у 2014 році. У цій країні зовнішнє оцінювання якості освіти відбувається на рівні закладу вищої освіти, причому ЗВО не можуть обирати агенцію, що буде проводити їх оцінювання, це регулюється на законодавчому рівні. З іншого боку, за наявності спільних освітніх програм ЗВО можуть застосовувати так званий Європейський підхід до зовнішнього оцінювання. Усі ЗВО, що пройшли акредитацію у відповідній агенції, можуть встановлювати власний зразок дипломів у відповідності з національним законодавством[6].

У свою чергу, Польща є членом EQAR з 2008 року. До закладів вищої освіти у цій країні відносять два типи інституцій – університетські та неуніверситетські. У 2012 -2016 роках проводилася оцінка на рівні ЗВО, після відповідних змін до Закону про вищу освіту, оцінка на рівні інституцій більше не проводиться, а було запроваджено критерії оцінки на рівні окремих освітніх програм, що створюють загальний академічний та практично-орієнтований профіль. У результаті оцінювання можна отримати один із 4 рівнів: бездоганний (дійсний 8 років), позитивний (на 6 років), умовний (з датою проведення наступної переоцінки) та негативний. ЗВО може самостійно обирати агентство для проведення зовнішнього оцінювання, за умови, що воно входить до EQAR. Для відкриття аспірантури та докторантури також необхідно проходити зовнішнє оцінювання. Іноземні ЗВО можуть відкривати філіали у Польщі за умови, що вони пройшли акредитацію у будь-якому агентстві, що зареєстровано у EQAR. При оцінюванні спільних освітніх програм може застосовуватися Європейський підхід[7].

Серед скандинавських країн до цієї групи відноситься Норвегія, що є членом EQAR з 2008 року. Вищу освіту можна отримати в університетах, спеціалізованих університетських закладах, університетських коледжах, університетських коледжах мистецтв, інших публічних університетських коледжах, що не є підзвітними Міністерству освіти та науки, та приватних ЗВО. Система вищої освіти складається з трьох циклів, за винятком окремих коротких програм. У 2010 році було законодавчо визначено основні принципи оцінювання та розвитку якості вищої освіти та професійної освіти. На початковому етапі університети та коледжі проходять акредитацію на інституційному рівні й отримують право видавати дипломи національного зразка. Після цього університети та спеціалізовані університетські заклади отримують право на самоакредитацію окремих освітніх програм. Університетські коледжі мають право на самоакредитацію бакалаврських програм, але повинні отримувати зовнішню акредитацію для магістерських програм та аспірантури. Університетські коледжі, що не мають акредитації на інституційному рівні, повинні проводити акредитацію кожної освітньої програми окремо. Зовнішня

[6] EQAR. (n. d.). *Country information. United Kingdom*. Retrieved from https://www.eqar.eu/kb/country-information/country/?id=183.
[7] EQAR. (n. d.). *Country information. Poland*. Retrieved from https://www.eqar.eu/kb/country-information/country/?id=138.

акредитація на рівні ЗВО проводиться кожні вісім років. ЗВО не обирають агентство, що проводитиме оцінювання, самостійно. Європейській підхід при оцінювання спільних програм можуть використовувати лише ті ЗВО, що не повинні акредитувати кожну програму окремо[8].

2. Країни, що мають повністю функціональну систему оцінювання якості, однак, регулярну процедуру зовнішнього оцінювання з боку агентства, що успішно дотримується усіх процедур та стандартів ESG шляхом реєстрації у Європейському реєстрі гарантії якості EQAR, проходять лише окремі ЗВО. До цієї групи країн належать Чехія, Греція, Ватикан, Ісландія, Італія, Молдова, Чорногорія, Росія, Сербія, Словаччина, Швеція, Туреччина[9].

Наприклад, Італія приєдналася до EQAR лише у 2018 році. Вищу освіту в Італії можна отримати в університетах (включаючи політехнічні), мистецьких та музичних ЗВО, вищих школах мов, вищих технічних закладах. Оцінка якості освіти відбувається на двох рівнях: внутрішньому (проводять самі ЗВО) та зовнішньому (здійснює національне агентство забезпечення якості освіті). Національна система зовнішнього оцінювання була запроваджена у 2013 році (зі змінами у 2016 році) і передбачає: (1) акредитація на рівні ЗВО, що проводиться кожні 5 років; (2) акредитація на рівні програм, що проводиться кожні три роки. Європейський підхід до спільних програм в країні не застосовується[10].

З іншого боку, Швеція взагалі не є членом EQAR, хоча й використовує визначені стандарти. Вищу освіту в країні можна отримати в державних університетах та державних університетських коледжах, також, в окремих приватних ЗВО, що отримали відповідну акредитацію. Усі ЗВО проходять зовнішнє оцінювання на рівні інституцій та окрему оцінку кожної програми. Цим займається лише національне агентство, як наслідок, при оцінювання спільних програм Європейський підхід використовувати не можна[11].

Чехія приєдналася до EQAR у 2013 році. ЗВО у цій країні можуть бути публічними, державними та приватними. Згідно закону про вищу освіту, ЗВО можуть бути університетського типу (пропонують освітні програми на усіх трьох рівнях вищої освіти) а неуніверситетського типу (пропонують переважно бакалаврські програми). Кожний ЗВО повинен мати власну систему внутрішньої оцінки якості. Зовнішнє оцінювання ЗВО та освітніх програм, які вони пропонують, проводиться Акредитаційною комісією Чеської Республіки. Акредитація освітніх програм здійснюється на період до 10 років, при відмові від акредитації наступна спроба може бути лише через 2 роки. Акредитація ЗВО надається на 5 (якщо це повторна спроба) або 10 років. Якщо акредитація проводиться за окремою галуззю знань, то ЗВО може самостійно відкривати

[8] EQAR. (n. d.). *Country information. Norway*. Retrieved from https://www.eqar.eu/kb/country-information/country/?id=129.
[9] EQAR. (n. d.). *Country information*. Retrieved from https://www.eqar.eu/kb/country-information/.
[10] EQAR. (n. d.). *Country information. Italy*. Retrieved from https://www.eqar.eu/kb/country-information/country/?id=82.
[11] EQAR. (n. d.). *Country information. Sweden*. Retrieved from https://www.eqar.eu/kb/country-information/country/?id=166.

окремі освітні програми в межах цієї галузі. ЗВО може пройти акредитацію в іноземному агентстві, що входить до EQAR, однак, її результати повинні бути затверджені Акредитаційною комісією на національному рівні. При оцінювання спільних програм Європейський підхід використовувати не можна[12].

3. Країни, в яких діє національна система забезпечення якості освіти, але вона ще не повністю відповідає принципам і стандартам ESG. До таких країн належать Албанія, Андорра, Азербайджан, Боснія та Герцеговина, Мальта, Північна Македонія, Україна[13].

Зокрема, Азербайджан приєднався до EQAR у 2015 році. Вищу освіту в цій країні можна отримати у державних або приватних ЗВО, що підзвітні Міністерству освіти та іншим наглядовим органам. Кожен ЗВО повинен отримати дозвіл на надання освітніх послуг. Рішення про акредитацію приймає Акредитаційна рада, яку очолює міністр освіти, на підставі визначених вимог і критеріїв. Акредитація відбувається кожні 5 або 3 роки (у випадку іноземних ЗВО). ЗВО не можуть обирати агентство з переліку EQAR та не можуть використовувати Європейський підхід до спільних програм[14].

4. Країни, в яких взагалі немає системи гарантування якості освіти. Наразі до цієї групи належить лише Білорусь.

Кінцевою метою універсального запровадження ESG є загальне визнання агентств гарантування якості освіти, що входять до EQAR, в усіх країнах Європейського простору вищої освіти, щоб ЗВО могли вільно обирати агентство на свій розсуд серед акредитованих. Як наслідок, вважається, що це дозволить підвищити рівень визнання національних дипломів та кваліфікацій в інших країнах, а також створити європейський вимір гарантування якості. Наразі, ступінь визнання іноземних агентств в різних країнах Європи є різним. Виділяють три основні групи країн.

1. Країни, що визнають агентства, зареєстровані у EQAR, як частину національних вимог до зовнішнього забезпечення якості освіти. До цих країн належать Вірменія, Австрія, Бельгія, Болгарія, Кіпр, Фінляндія, Німеччина, Угорщина, Казахстан, Латвія, Ліхтенштейн, Литва, Люксембург, Молдова, Польща, Румунія, Словаччина, Швейцарія, Україна.

2. Країни, що визнають окремі іноземні агентства, але мають власні вимоги та критерії до них. До цих країн відносять Албанію, Чехію, Данію, Естонію, Францію, Грузію, Мальту, Чорногорію, Нідерланди, Португалію, Туреччину.

3. Країни, що не визнають іноземні агентства частиною національної системи зовнішнього гарантування якості освіти. До цих країн належать Андорра, Азербайджан, Білорусь, Боснія та Герцеговина, Хорватія, Греція,

---

[12] EQAR. (n. d.). *Country information. Czech Republic*. Retrieved from https://www.eqar.eu/kb/country-information/country/?id=46.
[13] EQAR. (n. d.). *Country information*. Retrieved from https://www.eqar.eu/kb/country-information/.
[14] EQAR. (n. d.). *Country information. Azerbaijan*. Retrieved from https://www.eqar.eu/kb/country-information/country/?id=11.

Ватикан, Ісландія, Ірландія, Північна Македонія, Норвегія, Росія, Сербія, Словенія, Іспанія, Швеція, Велика Британія [15].

Слід зазначити, що визнання іноземних агентств в національній системи не є основним критерієм поділу країн на групи за рівнем імплементації ESG.

Останнім часом в Європейському просторі вищої освіти все більшої популярності набувають спільні програми, над створенням яких працюють ЗВО з різних країн. Вони необхідні для стимулювання мобільності студентів та викладачів, обміну досвідом та заснування довгострокових зв'язків для підвищення якості пропонованих освітніх програм. Однією з умов існування таких програм є видача спільного або подвійного диплома. При цьому, на перешкоді реалізації спільних програм залишаються серйозні проблеми, особливо питання визнання та оцінювання якості, оскільки в різних країнах залишаються власні умови акредитації та критерії визнання, що іноді можуть суперечити між собою. Як наслідок, було започатковано Європейський підхід до забезпечення якості спільних програм, який визначає загальні стандарти на основі критеріїв, що не враховують національні стандарти. Європейський підхід застосовується у таких випадках:

(1) Якщо ЗВО, які формують спільну програму, потребують зовнішнього оцінювання якості на рівні освітніх програм, то для подальшого оцінювання потрібно обрати відповідне агентство зі списку EQAR.

(2) Обране агентство, керуючись частинами B і C стандартів, проводить одне оцінювання чи акредитацію усієї спільної програми, результати якого визнаються в усіх країнах Європейського простору вищої освіти (EHEA) ; ці результати також визнаються на національному рівні у тих країнах, де пропонується ця програма.

(3) Додаткове оцінювання або акредитація не потрібні. До спільної програми можуть долучатися ЗВО країн, що не є членами EHEA, однак, ці ЗВО повинні самостійно переконатися, що результати такої акредитації будуть визнані на їхньому національному рівні[16].

На даному етапі країни Європи знаходяться на різних етапах імплементації Європейського підходу. Виділяють три основні групи країн.

1. Країни, в яких Європейський підхід можуть застосовувати усі ЗВО. До таких країн належать Вірменія, Бельгія, Болгарія, Данія, Фінляндія, Угорщина, Казахстан, Ліхтенштейн, Литва, Мальта, Молдова, Нідерланди, Польща, Швейцарія, Великобританія.

2. Країни, в яких Європейський підхід можуть використовувати лише окремі ЗВО, або в яких встановлено особливі вимоги для його застосування. До цих країн належать Австрія, Боснія та Герцеговина, Кіпр, Естонія, Франція, Грузія, Німеччина, Ірландія, Люксембург, Норвегія, Португалія, Росія, Сербія, Словенія, Іспанія.

---

[15] EQAR. (n. d.). *Country information*. Retrieved from https://www.eqar.eu/kb/country-information/.

[16] EQAR. (n. d.). *European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes Application*. Retrieved from https://www.eqar.eu/kb/joint-programmes/application/.

3. Країни, в яких не можна використовувати Європейський підхід. До цих країн відносять Албанію, Андорру, Азербайджан, Білорусь, Хорватію, Чехію, Грецію, Ватикан, Ісландію, Італію, Латвію, Чорногорію, Північну Македонію, Румунію, Словаччину, Швецію, Туреччину, Україну[17].

Таким чином, можна зробити висновок, що наразі країни не поспішають відмовлятися від встановлення національних критеріїв акредитації освітніх програм, тож прогрес у цьому напрямку є доволі повільним.

Починаючи з 2014 року спостерігалося поступове зростання кількості агентств забезпечення якості освіти, що входять до EQAR (рис. 1.3).

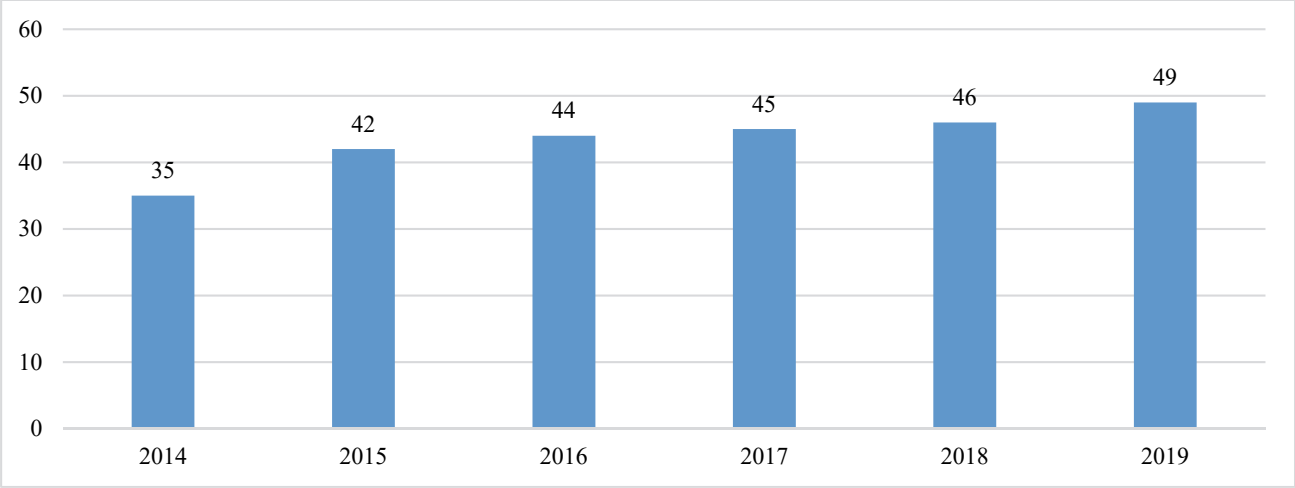

Рис. 1.3. **Кількість агентств забезпечення якості освіти, зареєстрованих у EQAR, у 2014 – 2019 роках**

Джерело: побудовано на основі External QA activities in line with the ESG. URL: https://www.eqar.eu/kb/external-qa-activities/#some-key-take-aways-from-the-policy-brief

Також спостерігається певне зростання кількості проведених оцінок запропонованих програм, ЗВО як установ та спільних програм (рис. 1.4).

[17] EQAR. (n. d.). *National Implementation of the European Approach*. Retrieved from https://www.eqar.eu/kb/joint-programmes/national-implementation/.

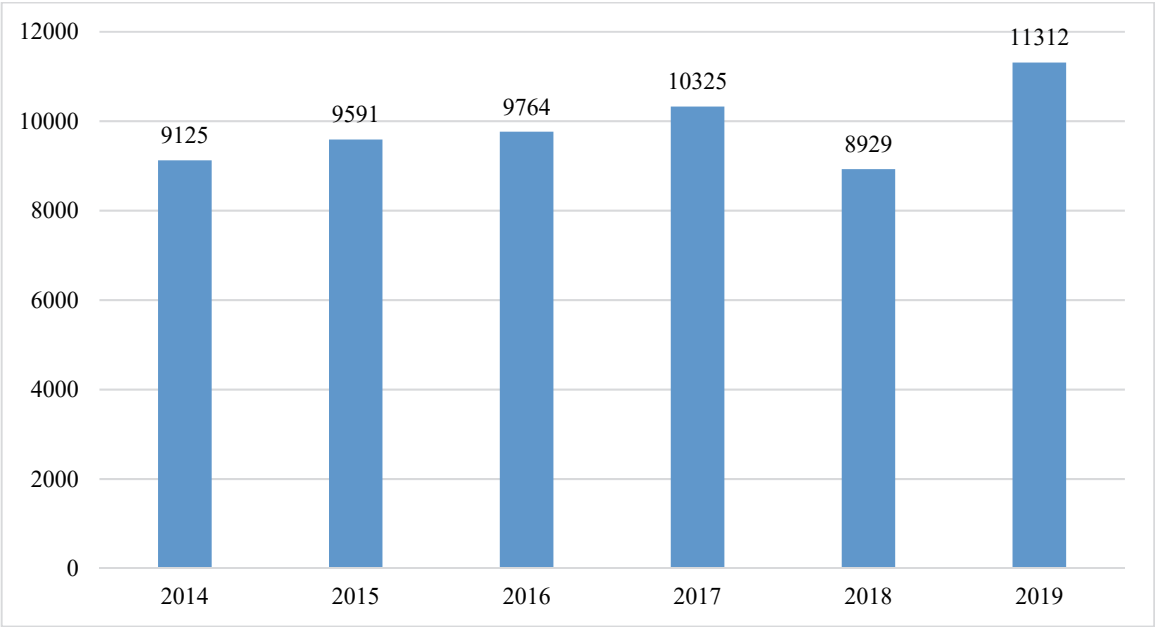

Рис. 1.4. **Кількість оцінок, проведених агентствами забезпечення якості освіти, зареєстрованими у EQAR, у 2014 – 2019 роках**

Джерело: побудовано на основі External QA activities in line with the ESG. URL: https://www.eqar.eu/kb/external-qa-activities/#some-key-take-aways-from-the-policy-brief

Переважна більшість оцінок проводилася на рівні окремих освітніх програм, тоді як питома вага оцінок на рівні ЗВО та спільних програм залишалася стабільно низькою. Це свідчить про перехід більшості країн ЕНЕА до більш індивідуалізованого підходу та зменшення автономії ЗВО в окремих країнах.

2. Методологічні підходи щодо оцінювання діяльності ЗВО

Відповідно до ст. 26 Закону України «Про вищу освіту»[18] основними завданнями закладу вищої освіти є:

1) провадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними ними спеціальностями;

2) для університетів, академій, інститутів – провадження наукової діяльності шляхом проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації і використання отриманих результатів в освітньому процесі;

3) участь у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави через формування людського капіталу;

[18] Про вищу освіту: закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text

4) формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах;

5) забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності;

6) створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів;

7) збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства;

8) поширення знань серед населення, підвищення освітнього і культурного рівня громадян;

9) налагодження міжнародних зв'язків та провадження міжнародної діяльності в галузі освіти, науки, спорту, мистецтва і культури;

10) вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці та сприяння працевлаштуванню випускників.

Відповідно до норм та положень Закону України «Про вищу освіту», ухваленого у 2014 році, в країні було започатковано розроблення стандартів вищої освіти за спеціальностями в розрізі рівнів вищої освіти.

Станом на 01.10.2020 в Україні розроблено, погоджено та затверджено 150 стандартів вищої освіти (далі – СВО), з яких – 100 для ступеня освіти «бакалавр», 50 – «магістр»[19].

Законодавчою нормою, що регулює розроблення та запровадження на практиці СВО, є стаття 10 «Стандарти вищої освіти» Закону України «Про вищу освіту»[20].

Методологічним інструментом розроблення СВО виступають Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2017 року за № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 року №584) та схвалені сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (протокол від 06.02.2020 року №7)[21].

Підпунктом 7 пункту 3 статті 10 Закону України «Про вищу освіту» передбачено урахування при розробленні СВО вимог професійних стандартів (у разі їх наявності).

Станом на 01.10.2020 в Україні розроблено та запроваджено на практиці 10 професійних стандартів, за якими визначені вимоги до наявності ступеня освіти «бакалавр» та/чи «магістр» (Вчитель початкових класів закладу загальної

[19] Затверджені стандарти освіти. URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzheni-standarti-vishoyi-osviti

[20] Про вищу освіту: закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text

[21] Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf

середньої освіти; Фахівець з публічних закупівель; Соціальний працівник; Державний експерт директорату / генерального департаменту; Соціальний працівник (допоміжний персонал); Фахівець із соціальної роботи; Фахівець із соціальної допомоги вдома; Методист закладу професійної (професійно-технічної) освіти; Майстер виробничого навчання; Педагог професійного навчання)[22].

Слід зазначити, що ці професійні стандарти передбачають або підготовку за певною спеціалізацією в межах спеціальності, або не прив'язані до конкретних спеціальностей, або передбачають крім освіти також і певний стаж роботи в певній галузі.

Відповідно до пункту 4 статті 10 Закону України «Про вищу освіту» «…стандарти вищої освіти спеціальностей, необхідних для доступу до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання, можуть містити додаткові вимоги до правил прийому, структури освітньої програми, змісту освіти, організації освітнього процесу та атестації випускників. Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти для відповідних освітніх програм формується у термінах програмних результатів навчання»[23]. Для реалізації цієї статті на практиці МОН прийнято наказ (22.05.2020 за № 673), який затверджує Перелік регульованих спеціальностей. До нього ввійшло 28 спеціальностей 9 галузей знань.

Для моніторингу рівня досягнення намічених цілей можна використовувати показники, що характеризують співвідношення цільових значень і фактичних результатів до відповідних витрат – (показники ефективності, які визначають ефект від певного заходу або виду діяльності). Враховуючи особливості діяльності ЗВО та сучасні соціально-економічні умови їх функціонування, оцінку діяльності закладу доцільно здійснювати з використанням системи фінансових та нефінансових показників/індикаторів оцінювання в рамках трьох напрямів:

- освітня діяльність;
- науково-інноваційна діяльність;
- соціально-економічна та фінансово-господарська діяльність.

Оцінювання діяльності ЗВО має здійснюватися із дотриманням наступних принципів:

- система показників має якнайповніше охоплювати цілі і завдання ЗВО за усіма напрямами його діяльності;
- система показників має бути статистично забезпеченою, тобто має бути гарантована можливість організації систематичного збору необхідної інформації;

[22] Реєстр професійних стандартів. URL: https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=22469103-4e36-4d41-b1bf-288338b3c7fa&title=RestrProfesiinikhStandartiv&isSpecial=true

[23] Про вищу освіту: закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text

- показники, що включаються до складу оціночних критеріїв, мають бути репрезентативними, однозначними та порівняними.

У свою чергу, визначати ефективність діяльності ЗВО доцільно у розрізі функціонування його структурних підрозділів, зокрема: лабораторій, кафедр, факультетів, інститутів тощо. Також необхідною умовою є врахування специфіки функціонування ЗВО (універсальний заклад, має певну специфіку і готує фахівців для певної галузі економіки).

Основним завданням ЗВО є провадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними ними спеціальностями.

Відповідно Закону України «Про вищу освіту»[24] у процесі здійснення освітньої діяльності ЗВО забезпечує підготовку фахівців відповідно до освітніх програм, ліцензійних умов, галузей знань та спеціальностей (ст. 9 закону), а також із дотриманням стандартів вищої освіти.

Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності встановлюють вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання закладом вищої освіти або науковою установою, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності визначають:

1) кадрові вимоги до працівників, які мають визначену освітню та/або професійну кваліфікацію;

2) технологічні вимоги щодо наявності певної матеріально-технічної бази разом з даними, що дають змогу її ідентифікувати (для освітніх програм, що передбачають присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, та з урахуванням необхідності створення умов для осіб з особливими освітніми потребами);

3) інші вимоги, передбачені Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності»[25].

Перелік галузей знань та спеціальностей розробляється центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки на основі Міжнародної стандартної класифікації освіти і затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням цього центрального органу.

ЗВО (наукові установи) самостійно розробляють і затверджують освітні програми з урахуванням вимог до відповідного рівня вищої освіти, встановлених законодавством та стандартами вищої освіти.

Освітні програми, що передбачають присвоєння професійних кваліфікацій, мають забезпечувати виконання вимог відповідних професійних стандартів (за наявності), якщо інше не передбачено законодавством.

---

[24] Про вищу освіту: закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text

[25] Про ліцензування видів господарської діяльності: закон України від 02.03.2015 № 222-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19/print

Акредитація освітніх програм здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (далі – НАЗЯВО), яке було засноване відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 р. № 244[26]. НАЗЯВО є постійно діючим колегіальним органом, уповноваженим Законом України «Про вищу освіту» на реалізацію державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти, зокрема, і в частині дотримання стандартів вищої освіти (зокрема, Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти[27]). Наприкінці лютого 2019 року НАЗЯВО офіційно розпочало свою діяльність. Станом на кінець січня 2020 року вже ухвалено рішення стосовно акредитації освітніх програм для 123 ЗВО.

Освітня програма, як правило, містить перелік освітніх компонентів; їх логічну послідовність; вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою; кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані програмні результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти. ЗВО може самостійно запроваджувати спеціалізації, що зазначаються при присудженні освітньої кваліфікації особам, які успішно закінчили навчання за відповідними освітніми програмами. На початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти можуть створюватися освітні програми за галуззю знань або групою спеціальностей, якщо це не суперечить відповідним стандартам вищої освіти. На другому (магістерському) рівні вищої освіти можуть створюватися міждисциплінарні освітньо-наукові програми, якщо це не суперечить відповідним стандартам вищої освіти.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про вищу освіту», стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності. Стандарти вищої освіти розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості вищої освіти та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти (наукових установ), результатів навчання за відповідними спеціальностями.

Стандарти вищої освіти за кожною спеціальністю розробляє центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки з урахуванням пропозицій галузевих державних органів, що забезпечують формування і реалізують державну політику у відповідних сферах, галузевих об’єднань організацій роботодавців і затверджує їх за погодженням з НАЗЯВО.

У свою чергу ЗВО на підставі відповідної освітньої програми розробляє навчальний план, що визначає перелік та обсяг освітніх компонентів у кредитах

[26] Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 р. № 244. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-п

[27] Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Додаток-1.-Стандарти-і-рекомендації-щодо-забезпечення-якості-в-Європейському-просторі-вищої-освіти.pdf

ЄКТС, їх логічну послідовність, форми організації освітнього процесу, види та обсяг навчальних занять, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю, що забезпечують досягнення здобувачем відповідного ступеня вищої освіти програмних результатів навчання.

На основі навчального плану у визначеному закладом вищої освіти порядку для кожного здобувача вищої освіти розробляються та затверджуються індивідуальні навчальні плани на кожний навчальний рік. Індивідуальний навчальний план формується за результатами особистого вибору здобувачем вищої освіти дисциплін в обсязі, не меншому за встановлений цим Законом, з урахуванням вимог освітньої програми щодо вивчення її обов'язкових компонентів. Індивідуальний навчальний план є обов'язковим для виконання здобувачем вищої освіти.

З огляду на вищезазначене, для оцінки діяльності ЗВО можуть бути використані наступні показники:

1. Кількість та якісні характеристики акредитованих освітніх програм в ЗВО.

2. Кадрове забезпечення освітньої діяльності, зокрема оцінка наявності науково-педагогічних працівників, які мають визначену освітню та/або професійну кваліфікацію з урахуванням спеціалізації ЗВО, зокрема оцінка кількості викладачів, які проходять навчання/підвищення кваліфікації. Такий аналіз дасть змогу визначити достатність науково-педагогічного персоналу ЗВО для забезпечення стандартів якості вищої освіти.

3. Кількість студентів, які навчаються у ЗВО, за відповідними освітніми програмами. Оцінка навантаження студентів на одного викладача ЗВО. Порядок атестації студентів та оцінка її успішності.

4. Рівень працевлаштування випускників, зокрема за фахом/регульованою професією. Така оцінка дасть можливість визначити конкурентоспроможність випускників ЗВО на ринку праці.

5. Оцінка дотримання академічної доброчесності в ЗВО, передусім щодо кількісних показників наявності/відсутності плагіату в дипломних роботах.

Оскільки НАЗЯВО формує вимоги до системи забезпечення якості вищої освіти, то до оцінки освітньої діяльності ЗВО доцільним є залучення експертів цієї установи.

3. Підвищення ефективності науково-інноваційної діяльності ЗВО

Важливою складовою діяльності ЗВО в Україні є провадження наукової та інноваційної діяльності.

Відповідно до ст. 67 Закону України «Про вищу освіту» ЗВО, який провадить наукову діяльність, що має важливе значення для науки, економіки та виробництва, і хоче отримати відповідну державну підтримку, має право пройти державну атестацію відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»[28]. Відповідно до частини третьої ст. 19 цього Закону затверджено Порядок проведення державної атестації ЗВО в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності[29]. Перелік наукових напрямів, за якими проводиться державна атестація закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності, наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Перелік наукових напрямів, за якими проводиться державна атестація закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності

Науковий напрям	Галузі знань, що враховуються у науковому напрямі
Аграрні науки та ветеринарія	аграрні науки та продовольство ветеринарна медицина
Воєнні науки та національна безпека	воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону, цивільна безпека
Гуманітарні науки та мистецтво	богослов'я, гуманітарні науки, культура і мистецтво
Суспільні науки	журналістика, міжнародні відносини, освіта/педагогіка, право, соціальна робота, соціальні та поведінкові науки, сфера обслуговування, публічне управління та адміністрування
Біологія та охорона здоров'я	біологія, охорона здоров'я
Математичні науки та природничі науки	математика та статистика, природничі науки
Технічні науки	інформаційні технології, електроніка та телекомунікації, архітектура та будівництво, електрична інженерія, механічна інженерія, автоматизація та приладобудування, транспорт, хімічна та біоінженерія, виробництво та технології

Джерело: Деякі питання проведення державної атестації закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 652. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/652-2018-п#n11

[28] Про наукову і науково-технічну діяльність: закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19/print

[29] Деякі питання проведення державної атестації закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 652. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/652-2018-п#n11

Відповідно до вищезазначеної постанови Кабінету Міністрів України було ухвалено наказ МОН[30], яким визначено методику оцінювання наукових напрямів закладів вищої освіти під час проведення державної атестації закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності. Ця методика визначає систему показників наукової та науково-технічної діяльності закладу вищої освіти за науковим напрямом, процедуру формування системи показників, механізм формування атестаційної та експертної оцінок, механізм визначення кваліфікаційної групи, до якої віднесено ЗВО за науковим напрямом.

Для визначення атестаційної оцінки ЗВО використовуються:

- показники потенціалу (ресурси) ЗВО ($П_i$) та показники результативності ЗВО (P_i), розраховано як середнє арифметичне значення за останні п'ять років;
- питомі показники результативності (індикатори) (k_i), за якими здійснюється розрахунок атестаційної оцінки ЗВО за науковим напрямом;
- вагові коефіцієнти (коефіцієнти пріоритетності) (a_i), якими визначається відносна значущість показника k_i та характеризується конкретний науковий напрям ЗВО.

При розрахунках показників $П_i$ та P_i враховуються їх значення за кожен із п'яти років, якщо вони не виходять за межі 30 % діапазону значень від середнього арифметичного значення. Якщо значення показника $П_i$ та/або P_i виходить за межі 30 % діапазону, воно враховується у разі надання ЗВО офіційного підтвердження відповідних даних або прирівнюється до нуля у разі відсутності такого підтвердження.

Розраховані індикатори k_i нормуються за такою формулою:

$$k'_i = \frac{k_i - k_{i\,min}}{k_{i\,max} - k_{i\,min}},$$

де:

k'_i – нормований питомий показник результативності (нормований індикатор) конкретного ЗВО за науковим напрямом;

$k_{i\,min}$ та $k_{i\,max}$ – мінімальне та максимальне значення питомих показників результативності (індикаторів) за науковим напрямом серед усіх ЗВО, що беруть участь у державній атестації.

Загальна інтегральна оцінка наукового напряму ЗВО (Kj) розраховується як адитивна нелінійна k'_i за формулою:

[30] Деякі питання проведення державної атестації закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 652. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/652-2018-п#n11

$$K_j = \sqrt{\sum_{i=1}^{n} (a_i k_i')^2} \ ,$$

де:

n = 11, а j – є одним із наукових напрямів, за яким здійснюється державна атестація ЗВО.

Отримані значення K_j нормуються та переводяться у 100-бальну шкалу за формулою:

$$K_j^{100} = \frac{K_j - K_{min}}{K_{max} - K_{min}} \cdot 100 \ ,$$

де:

K_{min} та K_{max} – мінімальне та максимальне значення загальної інтегральної оцінки наукового напряму ЗВО серед усіх ЗВО, що беруть участь у державній атестації за науковим напрямом;

$K\text{-}100_j$ – атестаційна оцінка – індивідуальна характеристика досягнень ЗВО за науковим напрямом, відповідно до якої ЗВО належить до однієї з кваліфікаційних груп, для якої знаходиться в межах:

до групи А – від 87,5 до 100 балів;

до групи Б – від 52,5 до 87,5 бала;

до групи В – від 20 до 52,5 бала;

до неатестованих – нижче ніж 20 балів.

Керівник ЗВО має забезпечити проходження державної атестації (у разі якщо її немає), та підтримувати відповідні показники наукової діяльності ЗВО (якщо заклад віднесено до групи А), або підвищувати значення інтегральної оцінки з метою забезпечення потрапляння ЗВО до вищої групи.

У контракті у керівника має бути зазначена вимога забезпечити перелік показників наукової діяльності ЗВО.

До показників науково-інноваційної діяльності, які має забезпечити керівник, можна віднести:

1. Показники наукової новизни результатів, отриманих закладом вищої освіти та практична цінність результатів для суспільства та економіки (кількість патентів, авторських прав, актів впровадження тощо).

2. Показники інтегрованості наукової (науково-технічної) діяльності ЗВО у світовий освітньо-науковий простір, зокрема участь у проектах ЕРАЗМУС+ (кількість проєктів, грантів, які реалізуються ЗВО).

3. Показники оцінки наукового потенціалу ЗВО (чисельність штатних науково-педагогічних працівників (НПП); чисельність докторів наук у складі НПП за науковим напрямом; чисельність кандидатів наук у складі НПП; чисельність штатних наукових працівників науково-дослідних частин, секторів

та інших науково-дослідних підрозділів (НДП); чисельність аспірантів; чисельність докторантів; чисельність докторів у складі НДП; чисельність кандидатів наук у складі НДП; чисельність молодих учених).

4. Показники оцінки результативності ЗВО (кількість захищених кандидатських, докторських дисертацій працівниками ЗВО; чисельність молодих учених, які є виконавцями наукових робіт та науково-технічних (експериментальних) розробок, що фінансуються за кошти загального та/або спеціального фондів державного бюджету; кількість наукових видань (журналів), засновником (співзасновником) яких є ЗВО та які індексуються у наукометричних базах даних тощо.

4. Оцінка стандартів вищої освіти стосовно відповідності стандартам та рекомендаціям щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти

Стандарти вищої освіти та рекомендації щодо забезпечення її якості в Європейському просторі (ESG) були прийняті у 2005 році. З того часу ухвалені стандарти постійно переглядалися з метою удосконалення і, наразі діє версія, яка була прийнята у 2015 році. Стандарти у сфері вищої освіти складаються з трьох частин: стандарти та рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості; стандарти та рекомендації щодо зовнішнього забезпечення якості; стандарти та рекомендації щодо агентств забезпечення якості.

У рамках Болонського процесу ще з 2003 року було визначено, що основна відповідальність за якість наданих послуг вищої освіти несуть самі заклади вищої освіти (ЗВО), які проводять внутрішнє оцінювання якості. Тобто ЗВО здійснюють низку заходів та процедур, що гарантують якість запропонованих освітніх програм та відповідність наданих послуг певним критеріям, які визначаються як самим ЗВО, так і агенціями оцінювання якості освіти.

Основною функцією зовнішнього оцінювання якості освіти є надання відгуків та рекомендацій ЗВО та об’єктивної та неупередженої інформації зацікавленим особам. Принципи, критерії та процедури оцінювання якості освіти застосовуються до усіх способів надання освітніх послуг. Слід зауважити, що ESG не визначають кількісні критерії, передусім, вони є керівними принципами, що окреслюють основні сфери, на які потрібно звернути особливу увагу для забезпечення надання якісних послуг та створення сприятливого освітнього середовища.

Відповідно до норм та положень Закону України «Про вищу освіту» в країні було започатковано розроблення стандартів вищої освіти за спеціальностями в розрізі ступенів освіти.

Проведена оцінка відповідності вітчизняних СВО стандартам та рекомендаціям щодо забезпечення якості в Європейському просторі (ESG) дав змогу встановити їхню часткову відповідність. Виокремлено ключові недоліки

СВО: вітчизняні стандарти виписані у дуже узагальненому та типізованому вигляді; недостатньо конкретизовані підходи та вимоги, прописані у 7 стандартах забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG), які можна було порівнювати зі структурою та змістом СВО; СВО є досить формалізованими та подібними (не враховують суттєві специфічні відмінності між галузями знань та видами економічної діяльності), що зумовлено необхідністю жорсткого дотримання вимог Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, які також є дуже типізованими.

Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості вищої освіти в Європейському освітньому просторі (ESG) (далі – Стандарти) були ухвалені у 2005 році міністерствами, які відповідають за вищу освіту. Пропозиція щодо стандартів, була підготовлена Європейською асоціацією забезпечення якості вищої освіти (ENQA) спільно з Європейським союзом студентів (ESU), Європейською асоціацією ЗВО (EURASHE) та Європейською асоціацією університетів (EUA). З 2005 року було досягнуто значного прогресу у забезпеченні якості, а також за іншими напрямами Болонського процесу, такими як рамки кваліфікації, визнання кваліфікацій і сприяння використанню результатів навчання, які впливають на зміну парадигми у напрямі студентоцентрованого навчання і викладання.

Ураховуючи ці змінні обставини, у 2012 році Комюніке міністрів закликало Групу Е4 (ENQA, ESU, EUA, EURASHE) спільно з Міжнародною освітою (EI), Конфедерацією європейського бізнесу «БІЗНЕСЄВРОПА» та Європейським реєстром забезпечення якості вищої освіти (EQAR) підготувати початкову пропозицію для оновлених ESG, «щоб зробити їх більш зрозумілими, прикладними та корисними, включаючи їх сферу дії»[31].

За своєю структурою Стандарти складаються із 3 частин, а саме:

А. Частина 1: Стандарти та рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості, які включають 10 позицій;

Б. Частина 2: Стандарти та рекомендації щодо зовнішнього забезпечення якості, які включають 7 позицій;

В. Частина 3: Стандарти і рекомендації щодо агентств забезпечення якості, які складаються із 7 позицій.

Для проведення оцінювання вітчизняних стандартів вищої освіти щодо відповідності Стандартам був проведений відбір останніх. У результаті цього для проведення у подальшому із 24 Стандартів були відібрані 7 із Частини 1. «Стандарти та рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості», а саме:

Стандарт 1.1. Політика щодо забезпечення якості;

Стандарт 1.2. Розроблення і затвердження програм;

Стандарт 1.3. Студентоцентроване навчання, викладання та оцінювання;

Стандарт 1.5. Викладацький персонал;

Стандарт 1.6. Навчальні ресурси і підтримка студентів;

[31] Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). К.: ТОВ «ЦС», 2015. 32 с.

Стандарт 1.8. Публічна інформація;

Стандарт 1.9. Поточний моніторинг і періодичний перегляд програм[32].

Ключові положення та критерії оцінювання відповідності до цих Стандартів наводяться нижче.

Стандарт 1.1. Політика щодо забезпечення якості

Заклади повинні виробити політику щодо забезпечення якості, яка є публічною і складає частину їх стратегічного менеджменту. Внутрішні стейкхолдери повинні розробляти і втілювати цю політику через відповідні структури і процеси, залучаючи до цього зовнішніх стейкхолдерів.

Стандарт визначає політику, яка підтримує:

- організацію системи забезпечення якості;
- факультети, кафедри та інші організаційні одиниці, а також керівництво закладу, окремих працівників і студентів у прийнятті на себе обов'язків із забезпечення якості;
- академічну доброчесність і свободу та застерігає проти академічного шахрайства;
- запобігання нетолерантності будь-якого типу або дискримінації щодо студентів чи працівників;
- залучення зовнішніх стейкхолдерів до забезпечення якості.

Стандарт 1.2. Розроблення і затвердження програм

Заклади повинні реалізовувати процеси розроблення і затвердження своїх програм. Програми слід розробляти у такий спосіб, щоб вони відповідали визначеним для них цілям, включаючи заплановані результати навчання. Необхідно чітко визначити й озвучити кваліфікації, отримані внаслідок навчання за програмою; вони повинні відповідати певному рівню національної рамки кваліфікацій вищої освіти, а отже й Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

Програми:

- розробляються відповідно до загальних цілей програми, що відповідають інституційній стратегії та мають визначені очікувані результати навчання;
- розробляються із залученням у цей процес студентів та інших стейкхолдерів;
- використовують зовнішню експертизу та орієнтири;
- відображають чотири цілі вищої освіти Ради Європи (1. Установлюють спільні рамки щодо систем забезпечення якості для навчання і викладання на європейському, національному та інституційному рівні; 2. Уможливлюють забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти у

[32] Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). К.: ТОВ «ЦС», 2015. 32 с.

Європейському просторі вищої освіти; 3. Підтримують взаємну довіру, таким чином сприяючи визнанню та мобільності у межах та поза національних кордонів; 4. Надають інформацію щодо забезпечення якості у ЕНЕА);

- розроблені таким чином, щоб уможливити поступовий прогрес студентів;
- визначають очікуване навантаження студентів, наприклад, у ECTS;
- містять чітко визначені можливості проходження практики, якщо це доречно;
- підлягають офіційному процесу затвердження у закладі.

Стандарт 1.3. Студентоцентроване навчання, викладання та оцінювання

Заклади повинні забезпечити реалізацію програм так, щоб заохотити студентів брати активну роль у розвитку освітнього процесу, а оцінювання результатів навчання студентів відображало цей підхід.

Запровадження студентоцентрованого навчання і викладання є таким, що:

- поважає і враховує різноманітність студентів та їх потреби, уможливлюючи гнучкі навчальні траєкторії;
- враховує та використовує різні способи надання освітніх послуг, якщо це доцільно;
- гнучко використовує різноманітні педагогічні методи;
- регулярно оцінює та коригує способи надання освітніх послуг і педагогічні методи;
- підтримує відчуття автономності у того, хто навчається, водночас забезпечуючи йому відповідний супровід і підтримку з боку викладача;
- сприяє взаємній повазі у стосунках «студент-викладач»;
- має належні процедури для розгляду скарг студентів.
- Визнаючи важливість оцінювання для прогресу студентів та їх майбутньої кар'єри, процедури забезпечення якості для оцінювання передбачають таке:
- оцінювачі ознайомлені з існуючими методами проведення тестування та екзаменування і отримують підтримку для розвитку власних навичок у цій сфері;
- критерії та методи оцінювання, а також критерії виставлення оцінок оприлюднюються заздалегідь;
- оцінювання дозволяє студентам продемонструвати міру, в якій було досягнуто запланованих результатів навчання. Студенти отримують відгук, який, за необхідності, супроводжується порадами щодо освітнього процесу;
- де можливо, оцінювання проводиться більше як одним екзаменатором;
- інструкції з оцінювання враховують пом'якшувальні обставини;
- оцінювання є послідовним і чесно застосовується до всіх студентів та проводиться відповідно до встановлених процедур;

- визначено офіційну процедуру розгляду звернень студентів.

Стандарт 1.5. Викладацький персонал

Заклади повинні переконатись у компетентності своїх викладачів та застосовувати чесні і прозорі процеси щодо прийняття на роботу й розвитку персоналу.

Заклади вищої освіти несуть первинну відповідальність за якісний склад свого персоналу та забезпечення його сприятливим середовищем, що дозволяє ефективно виконувати власну роботу.

Стандарт 1.6. Навчальні ресурси і підтримка студентів

Заклади повинні мати відповідне фінансування для освітньої та викладацької діяльності, забезпечуючи адекватні та легкодоступні навчальні ресурси і підтримку студентів.

Дотримання цього стандарту на практиці передбачає:

- заклади надають різноманітні ресурси, щоб допомогти студентам у навчанні. Ці ресурси варіюються від фізичних ресурсів, таких як бібліотеки, навчальне устаткування та ІТ-інфраструктура, до людської підтримки у формі наставників, радників та інших консультантів;
- роль послуг щодо підтримки має особливе значення у сприянні мобільності студентів у межах та між рівнями вищої освіти. Потреби різноманітного студентського контингенту (студенти з досвідом, заочної форми навчання, працюючі, іноземні, з особливими потребами), а також перехід до студентоцентрованого навчання і гнучких методів навчання і викладання враховуються при розподілі, плануванні та наданні навчальних ресурсів і підтримки студентам;
- внутрішнє забезпечення якості гарантує, що всі ресурси відповідають цілям, є загальнодоступними, а студенти поінформовані про наявність відповідних послуг;
- у наданні послуг підтримки вирішальною є роль допоміжного й адміністративного персоналу, а тому, він повинен бути кваліфікованим і мати можливості для розвитку своїх компетентностей.

Стандарт 1.8. Публічна інформація

Заклади повинні публікувати зрозумілу, точну, об'єктивну, своєчасну та легкодоступну інформацію про свою діяльність, включаючи програми.

Стандарт 1.9. Поточний моніторинг і періодичний перегляд програм

Заклади повинні проводити моніторинг і періодичний перегляд програм, щоб гарантувати, що вони досягають встановлених для них цілей і відповідають потребам студентів і суспільства. Ці перегляди мають

забезпечувати безперервне вдосконалення програми. Про будь-які дії, заплановані або вжиті як результат перегляду, слід інформувати всі зацікавлені сторони.

Регулярний моніторинг, перегляд і оновлення освітніх програм включають оцінювання:

- змісту програми у світлі останніх досліджень у даній галузі знань, гарантуючи відповідність програми сучасним вимогам;
- потреб суспільства, що змінюються;
- навчального навантаження студентів, їх досягнень і завершення освітньої програми;
- ефективності процедур оцінювання студентів;
- очікувань, потреб і задоволення студентів стосовно програми;
- навчального середовища і послуг з підтримки студентів, а також їх відповідність меті програми[33].

Результати оцінювання стандартів вищої освіти на їх відповідність 7 ключовим стандартам та рекомендаціям щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)

Проведений аналіз відповідності вітчизняних СВО ключовим європейським Стандартам дозволив отримати такі результати:

За Стандартом 1.1. «Політика щодо забезпечення якості» із 150 вітчизняних СВО:

частково відповідають – 134 (зокрема, не прописані засади та принципи взаємодії з роботодавцями, орієнтири на вимоги ринку праці; тощо),

з них виписані без урахування вимог окремих чинних нормативно-правових актів – 2 (для бакалавра за спеціальністю «Мікро- та наносистемна техніка» виписані назви посад/професійні кваліфікації, відсутні у Національному класифікаторі України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» (далі – КП); для бакалавра за спеціальністю «Музичне мистецтво» виписано 32 назви посад для працевлаштування, 30 з яких вимагають виключно ступеня освіти «магістр»);

тільки у 8 СВО виписані напрями працевлаштування («Мікро- та наносистемна техніка» (бакалавр), «Право» (магістр), «Хімічні технології та інженерія» (магістр), «Електроніка» (бакалавр), «Технології легкої промисловості» (магістр та бакалавр), «Архітектура та містобудування» (бакалавр) та «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології» (бакалавр);

ураховано (прописані професійні кваліфікації) – 16 («Ветеринарна медицина» (магістр), «Стоматологія» (магістр), «Технології медичної діагностики та лікування» (бакалавр та магістр), «Безпека державного кордону»

[33] Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). К.: ТОВ «ЦС», 2015. 32 с.

(бакалавр та магістр), «Військове управління (за видами збройних сил)» (бакалавр та магістр), «Забезпечення військ (збройних сил)» (бакалавр та магістр), «Озброєння та військова техніка» (бакалавр та магістр), «Пожежна безпека» (бакалавр), «Правоохоронна діяльність» (магістр), «Цивільна безпека» (бакалавр), та «Річковий та морський транспорт» (бакалавр).

Недоліком у сфері розроблення/оновленням вітчизняних СВО є те, що жоден з них не перероблявся після затвердження відповідних 10 професійних стандартів.

Крім того, не розроблені з орієнтиром на професійні кваліфікації 40 із 56 СВО за 28 регульованими спеціальностями («Право» (бакалавр), «Атомна енергетика», «Теплоенергетика» та «Гідроенергетика» (бакалаври та магістри), «Архітектура та містобудування» (бакалавр та магістр), «Ветеринарна медицина» (бакалавр), «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» (бакалавр та магістр), «Стоматологія» (бакалавр), «Медицина» (бакалавр та магістр), «Медсестринство», «Медична психологія», «Фармація, промислова фармація», «Фізична терапія, ерготерапія», «Педіатрія», «Державна безпека» (бакалаври та магістри), «Пожежна безпека» (магістр), «Правоохоронна діяльність» (бакалавр), «Цивільна безпека» (магістр), «Річковий та морський транспорт» (магістр), «Авіаційний транспорт», «Залізничний транспорт», «Транспортні технології (за видами)», «Міжнародні відносини» та «Міжнародне право» (бакалаври та магістри). Утім варто зазначити і те, що професійних стандартів, які встановлюють вимоги до відповідних професійних кваліфікацій на сьогодні немає.

За Стандартом 1.2. «Розроблення і затвердження програм» усі СВО частково йому відповідають. Часткова невідповідність полягає в тому, що в них чітко не прописані:

- професійні кваліфікації, отримані внаслідок навчання за програмою (де це необхідно).

Слід зазначити, що всі вітчизняні СВО відповідають у повному обсязі вимогам Стандарту 1.8. «Публічна інформація».

Вимогам Стандарту 1.9. «Поточний моніторинг і періодичний перегляд програм» усі 150 СВО відповідають частково. Ключовим їх недоліком за відповідним спрямуванням є те, що не в повному обсязі враховуються при написанні стандартних норм та положень:

- зміст у світлі останніх досліджень у певній галузі знань, тобто відповідність стандартів сучасним вимогам;
- потреби суспільства та ринку праці, що динамічно змінюються.

Проведене оцінювання відповідності вітчизняних стандартів вищої освіти стандартам та рекомендаціям щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) свідчить про їх (СВО) часткову відповідність.

Серед головних недоліків СВО можна виокремити наступні:

- недостатньо конкретизовані підходи та вимоги, прописані у 7 стандартах забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG), які можна було порівнювати зі структурою та змістом стандартів вищої освіти;
- формалізованість та подібність (не враховуються суттєві специфічні відмінності між галузями знань та видами економічної діяльності), що, на нашу думку, зумовлено жорстким дотриманням вимог Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, які в свою чергу також дуже типізованими;
- у більшості випадків не визначається місце (напрями) трудової діяльності отримувачів освітніх кваліфікацій, а також не визначаються професійні кваліфікації для регульованих кваліфікацій;
- відсутня гнучкість, про що свідчить відсутність перегляду СВО після введення в дію відповідних професійних стандартів.

Серед пропозицій МОН стосовно покращення стану справ з приведенням вітчизняних стандартів вищої освіти у відповідність до вимог принципів, стандартів та рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) зазначимо:

- усунення зауважень та помилок, виявлених під час оцінювання відповідності СВО рекомендаціям та стандартам ESG;
- перегляд у середній перспективі Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти стосовно розкриття підходів щодо розроблення СВО за «регульованими» спеціальностями, більш чіткого прив’язування їх норм та положень до дескрипторів рівнів Національної рамки кваліфікацій тощо;
- застосування при розробці СВО Інформаційної системи збору та аналізу фінансових та статистичних даних діяльності закладів вищої освіти та інших вітчизняних інформаційно-аналітичних систем.

ВИСНОВКИ

Наявність українських ЗВО у системі міжнародних рейтингів свідчить про те, що Україна та вітчизняна система освіти представлена у світовому освітньому просторі, освітні послуги користуються певним попитом серед іноземних студентів. Проте, порівнюючи таку діяльність України та країн-конкурентів, для подальшого розвитку міжнародного напрямку української освіти слід вносити окремі корективи. Зокрема, на сьогодні в Україні необхідно докласти додаткових зусиль щодо розвитку мережі «університетських агентів», які б надавали такі послуги для іноземних громадян. Має бути посилена взаємодія Міністерства освіти і науки України та дипломатичних установ щодо зменшення термінів розгляду документів потенційних іноземних студентів, спрощення і полегшення необхідних процедур.

Система цільових показників, досягнення яких має забезпечити підвищення ефективності надання якісних освітніх послуг, може вибиратися із таких показників:

а) показники освітньої діяльності: кількість та якісні характеристики акредитованих освітніх програм в ЗВО; кадрове забезпечення освітньої діяльності, зокрема оцінка наявності науково-педагогічних працівників, які мають визначену освітню та/або професійну кваліфікацію з урахуванням спеціалізації ЗВО, оцінка кількості викладачів, які проходять навчання/підвищення кваліфікації; кількість студентів, які навчаються у ЗВО, за відповідними освітніми програмами; оцінка навантаження студентів на одного викладача ЗВО; порядок атестації студентів та оцінка її успішності; рівень працевлаштування випускників, зокрема за фахом/регульованою професією; оцінка дотримання академічної доброчесності в ЗВО, передусім щодо кількісних показників наявності/відсутності плагіату в дипломних роботах;

б) показники науково-інноваційної діяльності: наукова новизни результатів, отриманих закладом вищої освіти та практична цінність результатів для суспільства та економіки (кількість патентів, авторських прав, актів впровадження тощо); інтеграція наукової (науково-технічної) діяльності ЗВО у світовий освітньо-науковий простір, зокрема участь у проектах ЕРАЗМУС+ (кількість проєктів, грантів, які реалізуються ЗВО); оцінка наукового потенціалу ЗВО (чисельність штатних науково-педагогічних працівників (НПП); чисельність докторів наук у складі НПП за науковим напрямом; чисельність кандидатів наук у складі НПП; чисельність штатних наукових працівників науково-дослідних частин, секторів та інших науково-дослідних підрозділів (НДП); чисельність аспірантів; чисельність докторантів; чисельність докторів у складі НДП; чисельність кандидатів наук у складі НДП; чисельність молодих учених); оцінка результативності ЗВО (кількість захищених кандидатських, докторських дисертацій працівниками ЗВО; чисельність молодих учених, які є виконавцями наукових робіт та науково-технічних (експериментальних) розробок, що фінансуються за кошти загального та/або спеціального фондів

державного бюджету; кількість наукових видань (журналів), засновником (співзасновником) яких є ЗВО та які індексуються у наукометричних базах даних;

в) показники соціально-економічної та фінансово-господарської діяльності: темпи росту обсягу фінансування ЗВО за рахунок Державного бюджету України відповідно до формули розподілу; темпи зростання обсягу фінансування ЗВО за рахунок надання платних освітніх послуг; темпи зростання обсягу фінансування ЗВО за рахунок здійснення фінансово-господарської діяльності; темпи зростання обсягу фінансування ЗВО за рахунок усіх джерел фінансування; питома вага вартості освітніх послуг, що є результатом освітньої діяльності ЗВО у загальному обсязі фінансування; питома вага надходжень від фінансово-господарської діяльності у загальному обсязі фінансування; розрахункова вартість навчання одного студента у розрізі освітніх рівнів по кожній галузі знань, спеціальності, виду економічної діяльності, формі навчання (денна, вечірня, заочна); зростання обсягів капітальних видатків (будівництво, реконструкція та ремонт приміщень науково-освітнього та побутового призначення (аудиторії, лабораторії, гуртожитки тощо); темпи росту витрат на оплату праці та соціальне забезпечення НПП та студентів.

Обґрунтованим, на нашу думку, є застосування спільної системи показників та її невеликої варіативної частини (індивідуального підходу до кожного ЗВО, враховуючи особливості його функціонування). Це важливо в контексті об’єктивної необхідності реформування – скорочення/перепрофілювання значної частини ЗВО.

ДОДАТКИ

Додаток 1

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 10 липня 2019 р. № 554-р

Київ

Про затвердження переліку іноземних акредитаційних агентств та агентств із забезпечення якості вищої освіти, які видають сертифікати про акредитацію освітніх програм, що визнаються в Україні

1. Відповідно до частини восьмої статті 25 Закону України "Про вищу освіту" затвердити перелік іноземних акредитаційних агентств та агентств із забезпечення якості вищої освіти, які видають сертифікати про акредитацію освітніх програм, що визнаються в Україні, згідно з додатком.

2. Міністерству освіти і науки здійснювати щороку моніторинг Європейського реєстру забезпечення якості вищої освіти (EQAR) та подавати Кабінету Міністрів України у разі потреби пропозиції щодо внесення змін до переліку, затвердженого цим розпорядженням.

Прем'єр-міністр України **В. ГРОЙСМАН**

Інд. 73

Додаток
до розпорядження Кабінету Міністрів України
від 10 липня 2019 р. № 554-р

ПЕРЕЛІК
іноземних акредитаційних агентств та агентств із забезпечення якості вищої освіти, які видають сертифікати про акредитацію освітніх програм, що визнаються в Україні

	Найменування агентства мовою оригіналу	Найменування агентства українською мовою
1.	Agency for Evaluation and Accreditation of Higher Education (Portugal)	Агентство з оцінювання та акредитації вищої освіти (Португалія)
2.	Andalusian Agency of Knowledge, Department of Evaluation and Accreditation (Spain)	Андалузьське агентство із знань, Департамент оцінювання та акредитації (Іспанія)
3.	Swiss Agency of Accreditation and Quality Assurance (Switzerland)	Швейцарське агентство з акредитації та забезпечення якості (Швейцарія)

	Найменування агентства мовою оригіналу	Найменування агентства українською мовою
4.	Aragon Agency for Quality Assurance and Strategic Foresight in Higher Education (Spain)	Арагонське агентство із забезпечення якості та стратегічного прогнозування у вищій освіті (Іспанія)
5.	Hungarian Accreditation Committee (Hungary)	Угорська комісія з акредитації (Угорщина)
6.	The Quality Assurance Agency for the University System in Castilla y León (Spain)	Агенція із забезпечення якості університетської системи в Кастилії та Ліоні (Іспанія)
7.	Agency for Quality Assurance in the Galician University System (Spain)	Агентство із забезпечення якості в університетській системі Галісії (Іспанія)
8.	Agence pour l'Evaluation de la Qualité de l'Enseignement Supérieur (Belgium)	Агентство з оцінки якості вищої освіти (Бельгія)
9.	Accreditation Agency in Health and Social Sciences (Germany)	Акредитаційне агентство у галузях охорони здоров'я та суспільних наук (Німеччина)
10.	The Danish Accreditation Institution (Denmark)	Данський інститут акредитації (Данія)
11.	Academic Information Centre (Latvia)	Центр академічної інформації (Латвія)
12.	National Agency for the Quality Assessment and Accreditation of Spain (Spain)	Національне агентство з оцінювання якості та акредитації Іспанії (Іспанія)
13.	Agency for Quality Assurance through Accreditation of Study Programmes (Germany)	Агентство із забезпечення якості через акредитацію навчальних програм (Німеччина)
14.	Agency for Quality Assurance and Accreditation Austria (Austria)	Австрійське агентство із забезпечення якості та акредитації (Австрія)
15.	Catalan University Quality Assurance Agency (Spain)	Агентство із забезпечення якості Каталонського університету (Іспанія)
16.	Romanian Agency for Quality Assurance in Higher Education (Romania)	Румунське агентство із забезпечення якості вищої освіти (Румунія)
17.	Agency for Science and Higher Education (Croatia)	Агентство з науки та вищої освіти (Хорватія)

	Найменування агентства мовою оригіналу	Найменування агентства українською мовою
18.	ASIIN e.V., Akkreditierungsagentur für Studiengänge der Ingenieurwissenschaften, der Informatik, der Naturwissenschaften und der Mathematik (Germany)	Агентство з акредитації за програмами з інженерії, інформатики, природознавства та математики (Німеччина)
19.	British Accreditation Council for Independent Further and Higher Education (United Kingdom)	Британська акредитаційна рада незалежної безперервної та вищої освіти (Великобританія)
20.	Engineering Degree Commission (France)	Комісія інженерної освіти (Франція)
21.	European Association of Establishments for Veterinary Education (Austria)	Європейська асоціація закладів ветеринарної освіти (Австрія)
22.	Estonian Quality Agency for Higher and Vocational Education (Estonia)	Естонське агентство якості вищої та професійної освіти (Естонія)
23.	Evaluation Agency Baden-Württemberg (Germany)	Агентство з оцінювання Баден-Вюртемберга (Німеччина)
24.	Foundation for International Business Administration Accreditation (Germany)	Фундація з акредитації міжнародного бізнес-адміністрування (Німеччина)
25.	Finnish Education Evaluation Centre (Finland)	Центр оцінювання освіти Фінляндії (Фінляндія)
26.	Fundación para el Conocimiento Madrimasd (Spain)	Фонд знань Мадрімасд (Іспанія)
27.	High Council for Evaluation of Research and Higher Education (France)	Вища рада з оцінювання наукових досліджень та вищої освіти (Франція)
28.	Institutional Evaluation Programme (Switzerland)	Агентство “Програма інституційного оцінювання” (Швейцарія)
29.	Music Quality Enhancement (Belgium)	Агентство з покращення якості музики (Бельгія)
30.	National Evaluation and Accreditation Agency (Bulgaria)	Національне агентство з оцінювання та акредитації (Болгарія)
31.	Norwegian Agency for Quality Assurance in Education (Norway)	Норвезьке агентство із забезпечення якості в освіті (Норвегія)
32.	Accreditation Organisation of the Netherlands and Flanders (Netherlands)	Акредитаційна організація Нідерландів та Фландрії (Нідерланди)
33.	Polish Accreditation Committee (Poland)	Польський акредитаційний комітет (Польща)

Найменування агентства мовою оригіналу	Найменування агентства українською мовою
34. Quality Assurance Agency for Higher Education (United Kingdom)	Агентство із забезпечення якості вищої освіти (Великобританія)
35. Quality and Qualifications Ireland (Ireland)	Агентство з якості та кваліфікації Ірландії (Ірландія)
36. Centre for Quality Assessment in Higher Education (Lithuania)	Центр оцінювання якості у вищій освіті (Литва)
37. Agency for Quality of the Basque University System (Spain)	Агентство з якості Баскської університетської системи (Іспанія)
38. Quality Assurance Unit of the Flemish University and University Colleges Council (Belgium)	Відділ із забезпечення якості Ради фламандського університету і університетських коледжів (Бельгія)
39. Central Evaluation and Accreditation Agency (Germany)	Центральне агентство з оцінювання і акредитації (Німеччина)
40. Slovenian Quality Assurance Agency (Slovenia)	Словенське агентство із забезпечення якості вищої освіти (Словенія)